

Sak: 9.1
Dato: 16. mars 2009
Ansvarlig:

9.1 RESOLUSJONER

Dette er foreløpig innkommende forslag til resolusjoner. Frist for innlevering av resolusjoner (sak 9.1) er før møteslutt fredag. Jfr forslag til Forretningsorden

Resolusjonsforslag 1

En bachelorgrad for fremtiden

Resolusjon fra NSUs 55. landsting

Stadig flere yrker vil kreve mer formell utdanning i fremtiden. Det trengs en målrettet politikk for å etablere bachelorgraden fra universitetene og de vitenskapelige høyskolene som en selvstendig grad.

Norsk Studentunion er opptatt av å opprettholde skillet mellom de korte profesjonsutdanningene og de mer teoritunge bachelorgradene ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Men selv om institusjonenes primæroppgave er å gi studentene teoretiske ferdigheter i fagene, har de også et ansvar for å gi studentene rom til å finne og forme fagets plass i samfunnet.

I en utdanning er det viktig at studentene lærer hvordan man bruker sin kunnskap. I mange studier ved universiteter og vitenskapelige høyskoler gjøres dette best gjennom å sikre at studenten kan formidle sitt fagfelt på en god måte. Gode diskusjoner, grundige tilbakemeldinger og formative vurderinger på både muntlige og skriftlige presentasjoner er avgjørende for å sikre kvalitet i utdanningen. Kvaliteten skapes i møtene mellom studenter og aktive forskere og formidlere.

Kritisk kompetanse

Felles for mange av de allmennfaglige bachelorutdanningene er at de ikke utdanner spesialister, men generalister med et faglig fundament. NSU mener at kritisk kompetanse – å kunne lese, skrive, tolke, forstå og formidle – er essensen i en bachelorgrad og bachelorstudentenes styrke på arbeidsmarkedet. Universitetet i Oslos kandidatundersøkelse¹ viser at tidligere studenter mener at det er nettopp disse ferdighetene de har hatt mest utbytte av i møte med arbeidslivet. NSU tror fremtidens arbeidsliv vil kreve allsidige medarbeidere som kan tilegne seg ny kunnskap, utfordre stivnede forestillinger og bidra til å utvikle arbeidsplassene sine. Slike medarbeidere får man ikke ved å ukritisk tilpasse utdanningene til det som på et gitt tidspunkt fremstår som næringslivets behov.

En satsning på bachelorgradens selvstendighet må derfor være en satsning på kritisk kompetanse. Dessverre ser vi at trange økonomiske rammer til lærerstedene har ført til kutt i viktige undervisningstiltak som seminarer, veiledning og alternative undervisnings- og evalueringsformer. Dersom man skal satse på kritisk kompetanse fordrer det at de økonomiske rammene til institusjonene utvides og at institusjonene selv prioriterer utdanningskvalitet i egne budsjetterunder.

¹ Kandidatundersøkelsen 2008, offentliggjort 9.mars 2009. Tilgjengelig på <http://www.sv.uio.no/studier/kandund08.html>

Kunnskapsdepartementet kan bruke de årlige etatstyringsmøtene aktivt for å følge opp at en slik prioritering skjer.

En satsning på kritisk kompetanse innebærer også en satsning på de allmenndannende fagene ex.phil. og ex.fac. Disse fagene gir et innblikk i filosofi og forskningshistorie samtidig som de stiller viktige spørsmål om vitenskapens og universitets rolle i samfunnet. Slik legger fagene grunnlaget for kritisk tenkning igjennom hele studieløpet. NSU er bekymret for utfordringene ex.phil. og ex.fac. møter. Fagene har mistet mange av funksjonene de er ment å skulle dekke, og lider blant annet under manglende oppdatering til dagens behov for styrket bevissthet om akademisk metode og informasjonskompetanse. Derfor oppleves fagene dessverre som lite relevante. Vi mener løsningen ikke er å kutte fagene, men å utvikle og styrke dem. Førstesemesterordningen bør revurderes, med sikte på å gjøre den relevant som en introduksjon til akademia og til akademias forhold til samfunnet. Å utvide fagene fra to tredjedels semester til et helt semester bør være et ledd i denne satsningen.

Fire minus én blir fem?

Da den nye gradsstrukturen ble innført i norsk høyere utdanning i 2003 var parolen at cand.mag.-graden ble "kuttet med ett år". Mer effektive studieløp og bedre oppfølging skulle kompensere for den forkortede studietiden. Etter seks år ser vi at de første kullene med bachelorstudenter ikke har fått den mottakelsen i arbeidslivet som de ble lovet. I NIFU STEPs kandidatundersøkelse fra 2008 heter det at "[s]elv om litt over halvparten, 62 prosent, var sysselsatte et halvt år etter eksamen, var det kun 13 prosent [som] hadde fast eller midlertidig, relevant heltidsjobb"².

Statlige og offentlige virksomheter utlyser få faglige stillinger som ikke krever mastergrad. Konsekvensen av dette er i praksis at *mastergraden* er den nye cand.mag – at cand.mag.-graden ikke ble kuttet med et år, men utvidet fra fire til fem. Dette er en uholdbar situasjon, og en stor, felles utfordring for myndigheter, institusjoner og studenter.

Stort behov

Fremskrivninger av behovene i fremtidens arbeidsliv at bachelorgraden vil bli viktig. SSBs prognose er at 30 prosent av arbeidsstyrken i 2025 vil ha en bachelorgrad fra universitet eller høyskole³. Det er en økning på 50 prosent i forhold til i dag, men er kanskje likevel ikke nok. Mens antallet masterutdannede ligger an til å øke parallelt med etterspørselen, forventer SSB at det vil bli et underskudd på arbeidssøkere med bachelorgrad i løpet av de nærmeste 20 årene.

²

http://www.nifustep.no/norsk/innhold/prosjekter/nasjonale/kandidatundersokelsene/halvtaarsundersokelser/kandidatundersokelsen_2007/hovedresultater

³ http://www.ssb.no/emner/06/90/rapp_200829/rapp_200829.pdf

Bachelorstudentene blir viktige i framtidens samfunn. Derfor er det avgjørende å bygge opp solide utdanninger basert på forskningsbasert undervisning, god oppfølging og en faglig fundert balanse mellom teori og praksis. Utfordringen er å gjøre bachelorutdanningen tilgjengelig og relevant for flere. Det fordrer systematisk og god veiledning i ungdomsskolen og videregående og en utvidet og styrket studie- og yrkesveiledning ved institusjonene, kombinert med en bevisst satsning på bachelorgradens universelle karakter.

En vellykket satsning på bachelorgraden krever innsats fra utdanningsinstitusjonenes side, men avhenger også av mottakelsen kandidatene får i samfunnet. Næringslivet må utfordres til å tenke mer tradisjonelt når de ansetter nye medarbeidere, og staten og institusjonene må vise at de verdsetter bachelorgraden. Bachelorkandidatene må vite hva de kan og hvordan arbeidslivet fungerer for å bli trygge på seg selv. En solid allmenndannelse med faglig spesialisering må bli den beste billetten til arbeidslivet.

Ingen vet hvor haren hopper

Det er vanskelig å spå fremtiden i detalj, og ikke alle prediksjoner blir virkelige. Det er derfor viktig at utdanningen som tilbys må kunne brukes i mange ulike yrker. Bachelorutdanningene ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene må ikke spesialiseres og tilpasses bestemte arbeidsoppgaver i for stor grad. Bachelorutdanningens allmenndannende funksjon må få større oppmerksomhet. Måltrettet vektlegging av kritisk kompetanse gjennom forskningsbasert undervisning vil føre til at det utdannes mennesker som kan fylle flere arbeidsoppgaver. Slik vil studentene og samfunnet være bedre rustet for forandringer og utvikling i arbeidslivet.

NSU krever at:

- Basisbevilgningene må økes.
- Statlig lønns- og ansettelsespolitikk må verdsette bachelorgraden.
- Kunnskapsdepartementet må følge opp at institusjonene prioriterer og utvikler bachelorutdanningene i dialog med studentene og samfunnet.
- Kunnskapsdepartementet må utrede en ny felles modell for examen philosophicum, med større vekt på å gi studentene et solid fundament for å orientere seg i academia og i samfunnet for øvrig.
- Alle elever i grunnskole og videregående må få oppdatert og grundig studie- og yrkesveiledning.
- Alle utdanningsinstitusjoner må tilby studentene relevant studie- og yrkesveiledning.
- Alle ansatte ved sentre for fremragende forskning skal undervise.

Resolusjonsforslag 2

Vis frem forskningen!

Resolusjon fra NSUs 55. landsting

NSU vil ha åpen tilgjengeliggjøring av all offentlig finansiert forskning.

Forskere ved norske universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og helseforetak produserer hvert år et stort antall fagfelleverderte tidsskriftartikler. Artiklene danner grunnlaget for videre forskning, for offentlige debatter og for avgjørelser på viktige samfunnsområder, men et flertall av disse artiklene er ikke åpent tilgjengelige. Stadig større deler av befolkningen har interesse av og forutsetninger for å lese artiklene, men tilgangen er begrenset som følge av et utdatert og fordyrende publiseringssystem.

Om Open Access

På 1900-tallet var det folkebibliotekene som sikret samfunnet fri tilgang til kunnskap. Dagens løsning er Open Access. Open Access er digitalt materiale som er gratis og fritt tilgjengelig på Internett. Både i Norge og ellers i verden blir det stadig mer vanlig at vitenskapelig materiale blir gjort tilgjengelig på denne måten.

Tilgjengeliggjøring gjennom OA kan skje på to måter: Mange forlag tillater såkalt dobbeltpublisering, der forfatteren *egenarkiverer* – altså gjør artikkelen tilgjengelig i et åpent arkiv i tillegg til å publisere gjennom tradisjonelle tidsskriftkanaler. Samtidig har det vokst frem ulike Open Access-tidsskrifter, som har snudd finansieringen ved å ta betalt for utgiftene knyttet til publisering i stedet for den tradisjonelle abonnementsbaserte modellen.

I Norge har OA-aktiviteten så langt i stor grad vært basert på personlig engasjement fremfor sentrale initiativ og gode fellesløsninger, men bildet er i ferd med å endres. Forskningsrådet vedtok i januar 2009 nye prinsipper for åpen tilgang til vitenskapelig publisering⁴, og Universitets- og høyskolerådet (UHR) har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet levert klare anbefalinger for å sikre økt tilgang til norske forskningsartikler⁵.

Et regnestykke som ikke går opp

Debatten om Open Access kan populært forklares som et møte mellom tidsskriftforlagenes gode forretningssans og forskersamfunnets og de offentlige universitetenes mangel på det samme. Før ansatte og

⁴ "NFR stiller krav om at artikler som er et resultat av finansiering fra forskningsrådet skal gjøres tilgjengelig gjennom egenarkivering eller Open Access-publisering i den utstrekning dette ikke kommer i konflikt med forleggeres rettigheter. Hvordan dette skal implementeres i praksis vil Forskningsrådet komme tilbake til" (www.openaccess.no, februar 2009).

⁵ UHRs arbeidsgruppe for Open Access: "Økt tilgang til norske forskningsrapporter", februar 2009. Tilgjengelig på http://www.uhr.no/forskning/open_access

studenter ved en norsk institusjon kan lese en typisk forskningsartikkel har det offentlige betalt for artikkelen tre ganger: Først utfører den vitenskapelig ansatte et forskningsarbeid og forfatter en artikkel – i sin offentlig finansierte arbeidstid. Så går en gruppe fagfeller gjennom og kvalitetssikrer artikkelen – i sin offentlig finansierte arbeidstid – før forlaget publiserer den endelige versjonen. For å få tilgang til denne må universitetene ut med stadig høyere abonnementspriser – finansiert gjennom stadig strammere offentlige bevilgninger.

Det er selvsagt ikke gratis å publisere forskningsartikler, men dette regnestykket går ikke opp. NSU forventer handling fra, og samhandling mellom, myndigheter, institusjoner og forskere for å sikre et publiseringssystem som ivaretar prinsippene om akademisk frihet og fri tilgang til kunnskap.

Akademisk frihet

Dagens publiseringssystem er et angrep på den akademiske friheten. Open Access-publisering og egenarkivering er viktige tiltak for å bidra til like vilkår på den globale kunnskapsarenaen. I NOU 2008: 14 – "Samstemt for utvikling" slås det blant annet fast at "[å]pen publisering er en stor fordel for forskere ved underfinansierte universiteter i utviklingsland."⁶ At forskningen blir lest og brukt av andre er både viktig for utvikling og i den enkelte forskers interesse.

Tilgang til kunnskap og bevaring for ettertiden

Et samfunn som i stadig større grad er basert på høyt utdannet arbeidskraft har et stort behov for fri tilgang på kunnskap. Statistisk sentralbyrå beregner at over 40 prosent av arbeidsstyrken vil være universitets- og høgskoleutdannet i 2025⁷. Ifølge SSBs nøkterne fremskrivninger kommer 273 000 personer (10 prosent av arbeidstakerne) til å ha utdanning på høyere grad (masternivå) i 2025. At en så stor del av arbeidsstyrken har høyere utdanning er i seg selv et sterkt argument for å arbeide for enkel og åpen tilgang til publisert forskning. Forskningsbasert kunnskap utvikler seg kontinuerlig, og også i samfunnet utenfor academia har enkeltmennesker behov for og kompetanse til å kunne oppdatere seg faglig.

Open Access-publisering er et virkemiddel som sikrer at hele samfunnet får tilgang til og glede av forskningsresultater, og at resultatene kan bevares for ettertiden. Forskningen blir mer synlig og mer tilgjengelig, både i Norge og i utlandet. Tunge akademiske institusjoner og store forskningsfond og finansieringskilder i EU, USA og en rekke andre steder stiller nå krav om at publiserte artikler legges ut i fritt tilgjengelige elektroniske databaser. En fersk forskningsrapport finansiert av britiske

⁶ NOU 2008: 14, kap 8.3.2. Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/NOU-er/2008/nou-2008-14.html?id=525832>

⁷ Bjørnstad et al.: "Tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft etter utdanning 1986-2025", SSB-rapport 2008/29. Tilgjengelig på http://www.ssb.no/emner/06/90/rapp_200829/

Joint Information Systems Committee (JISC) konkluderer med at en satsning på Open Access er svært samfunnsøkonomisk lønnsomt⁸.

Det tradisjonelle publiseringssystemet er i endring, og det er umulig å vite hvordan fremtidens system vil bli seende ut. Derfor trengs det et bredt sett med tiltak.

NSU krever at all offentlig finansiert forskning gjøres åpent tilgjengelig gjennom at:

- Kunnskapsdepartementet fremforhandler nasjonale lisenser for internasjonale tidsskrifter og finansierer en overgang til Open Access for norske vitenskapelige tidsskrifter.
- UHR får i oppgave å utarbeide standardkontrakter som sikrer at forfatteren beholder rettighetene til sine artikler.
- Det opprettes egne publiseringspotter som finansierer all publisering i OA-tidsskrifter.
- Alle institusjoner innfører avlevering av all publisert forskning til lukkede fulltekstarkiv, som igjen brukes som databrønn for rettighetsklarert innhold til åpne institusjonelle arkiv.
- Norsk vitenskapsindeks (NVI) blir en fullstendig katalog over norsk forskning med direkte lenke til åpent tilgjengelig fullteksteksemplar.
- Nasjonalbiblioteket får langtidslagringsansvaret for et felles fulltekstarkiv som kan sikre norske forskningsresultater for ettertiden.

⁸ Rapporten er tilgjengelig på <http://www.cfses.com/EI-ASPM/>